

Mr Eifion Evans
Prif Weithredwr
Cyngor Sir Ceredigion
Canolfan Rheidol
Rhodfa Padarn
Llanbadarn Fawr
Aberystwyth
Ceredigion
SY23 3UE

24 Cathedral Road / 24 Heol y Gadeirlan
Cardiff / Caerdydd
CF11 9LJ
Tel / Ffôn: 029 2032 0500
Fax / Ffacs: 029 2032 0600
Textphone / Ffôn testun: 029 2032 0660
info@audit.wales / post@archwilio.cymru
www.audit.wales / www.archwilio.cymru

Cyfeirnod: 3229A2022

Dyddiad cyhoeddi: Tachwedd 2022

Annwyl Eifion

Diweddariad ar Gynnydd Asesu Sicrwydd a Risg – Lleihau Carbon

Wedi ein cyfarfod gyda'r Tîm Rheoli Corfforaethol yn gynharach eleni, fe ddywedon ni y byddem yn rhoi adborth yn fwy ffurfiol ar rai agweddau penodol o'n gwaith asesu sicrwydd a risg yr ydym wedi ymgymryd â hwythau. Mae'r llythyr hwn yn rhoi diweddariad ar gynnydd o ran trefniadau'r Cyngor ar gyfer lleihau carbon.

Cynhaliwyd y gwaith hwn fel rhan o'n prosiect Asesu Sicrwydd a Risg (ARA) 2021-22 i helpu i gyflawni dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol¹.

¹ Mae'r dyletswyddau hyn yn cynnwys dan adran 17 o Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 (Deddf 2004). Gall hefyd lywio astudiaeth ar gyfer gwella gwerth am arian o dan adran 41 o Ddeddf 2004, a/neu archwiliad a gynhaliwyd gan yr Archwilydd Cyffredinol o dan adran 15 o Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Mae'r adborth hwn yn rhoi diweddariad ar gynnydd sy'n benodol o ran amser ar sicrwydd a risg ynghylch trefniadau'r Cyngor yn y maes hwn. Ar y cyfan, gwelsom:

- fod gan y Cyngor hanes hir o flaenoriaethu'r agenda rheoli carbon ac mae ganddo gefnogaeth gadarn oddi wrth aelodau a swyddogion ar gyfer yr agenda hon, ond nid yw ei gynllun gweithredu ar gyfer lleihau allyriadau carbon wedi'i gostio ac nid yw'n nodi'r cyllid sydd ei angen i gyflawni'r holl weithgarwch sydd ynddo.

Cyd-destun

Ym mis Gorffennaf 2022, cyhoeddodd yr Archwilydd Cyffredinol Parodrwydd y Sector Cyhoeddus ar gyfer Carbon Sero Net erbyn 2030, a oedd yn edrych ar gamau datgarboneiddio mewn 48 o gyrff cyhoeddus, gan gynnwys pob cyngor. Canfu'r adroddiad hwn ansicrwydd y bydd yr uchelgais ar y cyd ar gyfer sector cyhoeddus sero-net erbyn 2030 yn cael ei fodloni. Nododd ein gwaith rwystrau sylweddol, cyffredin i symud ymlaen, y mae'n rhaid i gyrff cyhoeddus fynd i'r afael â hwythau ar y cyd i gyflawni'r uchelgais ar y cyd. Er bod cyrff cyhoeddus yn dangos ymrwymiad i leihau carbon, ein canfod oedd bod rhaid iddynt bellach gynyddu eu gweithgareddau'n sylweddol, cynyddu cydweithio a gosod datgarboneiddio wrth galon eu gweithrediadau a'u penderfyniadau beunyddiol.

Yn ein hadroddiad, mae'r Archwilydd Cyffredinol yn gwneud y pum galwad canlynol am weithredu gan gyrff cyhoeddus:

- cryfhau eich arweinyddiaeth a dangos eich cyfrifoldeb ar y cyd drwy gydweithrediad effeithiol;
- egluro eich cyfeiriad strategol a chynyddu cyflymder y gweithrediad;
- mynd i'r afael â'r cyllid sydd ei angen arnoch;
- nodi eich bylchau sgiliau a chynyddu eich capasiti; a
- gwella ansawdd data a gwaith monitro i gefnogi eich proses o wneud penderfyniadau.

Mae'r paragraffau canlynol yn nodi canfyddiadau ein gwaith archwilio lleol ar gynllun gweithredu datgarboneiddio'r Cyngor. Mae'r canfyddiadau hyn yng nghyd-destun ehangach adroddiad Gorffennaf 2022 yr Archwilydd Cyffredinol sy'n galw am gyflymu cyflymder ac arweiniad cryfach ledled Cymru o ran lleihau allyriadau carbon.

Yr hyn yr edrychom arno

Gwnaethom asesiad o drefniadau'r Cyngor i ddatblygu a chyflawni eu Cynllun Gweithredu Argyfwng a Hinsawdd rhwng mis Mai ac Awst 2022. Casglom dystiolaeth drwy gyfweiliadau, adolygiadau dogfennau a'r ffurflen Galwad am Dystiolaeth a ddychwelyd gan y Cyngor ar gyfer yr Adolygiad Datgarboneiddio Sylfaenol.

Yr hyn a ganfuwyd gennym

Mae gan y Cyngor hanes hir o flaenoriaethu'r agenda rheoli carbon. Drafft y Cyngor o Strategaeth Gorfforaethol 2022-2027 fydd trydydd iteriad y ddogfen hon sy'n cynnwys lleihau allyriadau carbon fel rhan amlwg o flaenoriaethau'r Cyngor.

'Cyflawni Carbon Sero Net erbyn 2030' yw Cynllun Gweithredu'r Cyngor ar gyfer lleihau allyriadau carbon ac mae'n darparu naratif cynhwysfawr ar gyfer gweithgarwch strategol ar draws pob maes gwasanaeth ynghyd â phroses rheoli perfformiad ac adrodd. Ar hyn o bryd nid yw'r Cyngor wedi costio'r cynllun yma. Heb gynllun gweithredu wedi'i gostio sy'n diffinio'n glir y gweithgaredd a'r cyllid sydd eu hangen i gyrraedd sero-net, ac sy'n cyd-fynd â'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig, mae risg sylweddol na fydd y Cyngor yn cyrraedd targed Llywodraeth Cymru o allyriadau sero-net erbyn 2030.

Mae gan y Cyngor ystod o gynlluniau strategol a gweithredol sy'n dod â'u huchelgeisiau at ei gilydd i leihau allyriadau carbon mewn modd cydlynus. Mae Strategaeth Gorfforaethol 2017-2022 y Cyngor yn cynnwys blaenoriaeth gorfforaethol sef 'Hyrwyddo Gwydnwch Amgylcheddol a Chymunedol' sy'n cynnwys nifer o gamau gweithredu'n ymwneud â lleihau allyriadau carbon sydd wedi eu cyflawni. Mae Cynllun Gweithredu Sero Net 2021-22 i 2029-30 y Cyngor yn cynnwys asesiad sylfaenol manwl o allyriadau gweithredol blynyddol a dull amlinellol o gyflawni sero-net erbyn 2030. Mae'r Cynllun Gweithredu yn dangos tri cham clir o weithgarwch – Ymateb, Pontio a Gweithgarwch – a rhestr o gamau wedi'u trefnu gan feysydd gwasanaeth.

Ar lefel y Cabinet, mae cefnogaeth gadarn gan gynghorwyr i'r agenda hon ac mae proses adrodd a chraffu glir ar ei chyfer hefyd. Mae cyfrifoldeb y Cabinet yn rhan o bortffolio Prifffyrdd, Gwasanaethau Amgylcheddol a Rheoli Carbon. Mae arweinydd y Cabinet ar gyfer yr agenda hwn yn cadeirio'r grŵp trawsbleidiol Rheoli Carbon a Rheoli Hinsawdd. Mae'r grŵp hwn yn cyfarfod bob deufis ac yn adrodd yn ôl i'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Ffyniannus ac i'r Cyngor llawn.

Mae'r cyfrifoldeb am yr agenda ar lefel swyddog corfforaethol yn cael ei symud o'r lefel Swyddog Arweiniol Corfforaethol hyd at lefel Cyfarwyddwr a Phrif Weithredwr. Mae hyn yn adlewyrchu'r statws uwch y mae'r Cyngor yn ei roi i'r agenda hwn, a chydabyddiaeth o'i natur drawsbynciol.

Fel rhan o'i Gynllun Gweithredu Sero Net, mae'r Cyngor yn adrodd yn flynyddol ar ei gynnydd. Mae'r adrodd hwn yn cynnwys diweddariad o ddata ar allyriadau ac adolygiad o wariant a gweithgarwch ar draws ystod o wasanaethau cyngor. Yr adroddiad ar gynnydd diwethaf a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Ffyniannus oedd ym mis Tachwedd 2021.

Mae Cynllun Rheoli Carbon y Cyngor yn cynnwys nifer o dargedau a Dangosyddion Perfformiad Allweddol, y mae cynnydd yn cael ei adrodd yn unol â hwythau yn flynyddol i'r Tîm Rheoli Corfforaethol.

Mae gan y Cyngor swyddogion sy'n wybodus ac sy'n ymgysylltu â'r agenda ac mae awydd corfforaethol cadarn i ddatblygu mwy o brosiectau a fydd yn lleihau allyriadau. Mae hyn yn cynnwys swydd Rheolwr Rhaglen Ynni a Lleihau Carbon, ond fel arall mae'r gallu yn fewnol i gydlynu a rheoli'r gwaith hwn yn gyfyng.

Mae'r Cyngor yn cydnabod y risgiau sylweddol sy'n gysylltiedig â newid hinsawdd ac allyriadau carbon, a bod ganddo ran i'w chwarae i leihau'r risg yma. Adlewyrchir hyn yn ei Gofrestr Risg Corfforaethol, lle mae'n cydnabod bod angen capasiti ac adnoddau ychwanegol i gyflawni yn erbyn ei dargedau sero net.

Argymhellion

Arddangos 1: argymhellion

Mae'r tabl isod yn nodi'r argymhellion a nodwyd gennym ar gyfer y Cyngor o ganlyniad i'r adolygiad hwn.

Argymhellion

- A1 Er mwyn bodloni ei uchelgais sero net, mae angen i'r Cyngor gostio ei gynllun gweithredu yn llawn a sicrhau ei fod yn cyd-fynd â'i Gynllun Ariannol Tymor Canolig.

Yn gywir,

Archwilio Cymru